

EGY HAZÁNKAT ÉRDEKLŐ NÉMET ŐSNYOMTATVÁNY A POZSONYI ÁG. EV. LYCEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

Közli: Harmath Károly. ¹⁾

Egy német ősnymtatványt kívánok e lapok t. olvasóinak bemutatni, mely ritkaságán kívül reánk nézve kiváló érdekű azért, mert hazánk XV. századi történetéhez becses adalékokat szolgáltat.

Ez ősnymtatvány a konstanci zsinat történetét tartalmazza s Augsburgban 1483-ban nyomtatott. Czíme a következő :

»Hie hebt an das Concilium so zu Constenz ist gehalten worden des jars do man zalt von der gepurdt vnsers erlösers

---

¹⁾ Szerző úr a pozsonyi ág ev. főiskola múlt évi Értesítőjében ; az ev. lyceumi könyvtár ritkaságait 28 lapra terjedő értekezésben ismertette. Ez ismertetésben foglaltatik 26 latin, német és cseh incunabulum, 19 magyar XVI. és XVII-ik századi ősnymtatvány, 38 XVI—XVII-ik századi latin, német és cseh különféle ritka könyv, összesen 83 ritkaság. Ki kell emelnünk, hogy a gyűjtemény különösen bibliai kiadásokban rendkívül gazdag. Van benne egy pár XVI. és XVII-ik századi hazánkat érdeklő német röpirat is, az úgynevezett Zeytungokból és a Nova Posoniensia 1722-i folyamának Jan. 7. Jul. 29-ig terjedő része, vagyis a 173—292 lapig. Szerző úr feladatát dicsérendő szorgalommal oldotta meg, s értekezése bibliographiai irodalmunkban öröndetes jelenség. Az ősnymtatványok ismertetésénél Brunet, Graesse és Vogt segéd munkáit használta : Panzer, Zapf, Denis, Maitter, Ebert és Hain munkái nem állottak rendelkezésére. A legrégebb ősnymtatvány a mit felsorol 1460-ból való. Czíme : »Die Anböter Christi« s valószínűleg unicum, mert a felsorolt segéd munkák egyikében sem található. Egyéb ősnymtatványok közül kiemeljük a konstanci zsinatról 1483-ban Augsburgban nyomtatott munkát, mely tartalmánál fogva hazánk XV-ik századi történetéhez becses adalékokat szolgáltat Minthogy ez incunabulum a Nemzeti Múzeum könyvtárának nincs meg, ismertetést jónak láttuk Harmath úr értekezéséből lapunk számára egészen átvenni — Kivánatos volna, hogy szerző úr példáját más tanintézetek tanárai kövessék, s az évi Értesítőkből könyvesházaik nevezetesebb ritkaságait a tudományos világgal megismertessék. Így lesznek rejtett kincsek a tudomány közkinésévé. Szerző úrnak pedig ajánljuk a pozsonyi ev. lyceum kézíratait figyelmébe s kérjük, hogy bennünket ismertetésökkel mielőbb megörvendeztetni sziveskedjék. E célra a Magyar Könyvszemle szívesen megnyitja hasábjait. Szerk.

MCCCCXIV jar, mit allen handlungen in geistlichen vnd weltlichen dingen auch waser Bepst, Keyser, König, Fürsten vnd Herren etc. geistlichs vnd weltlichs Standts, sambt denen botschaftenn der Königreichen, Landen vnd Stetten czu Costentz erschinen seind; mit iren Wappen, Contrafect vnd mit schönen figuren vnd gemäl durchaus gezieret (durch Ulrich von Reichen-thal). 247 számozott kisebb ívrétű levél, számos a szöveg közé nyomtatott képpel s a zsinaton jelen volt főurak többnyire színezett czímereivel, köztök néhány magyaré is.

A hazánkat érdeklő adatok e műben a következők: A zsinaton jelen voltak: 54. levél: Dns johannes epus tragurensis in vnger (alább: Dalmatia) czímerrel. — 124. l. Herrn andreas erzbischoff czu colocens (Kalocsa) in vngarn mit achtundzweizig (kiséző személy) czímerrel. — u. o. Herrn nicolaus erzbischoff cronocensis (alább: cornotensis = brassói) in vnger und türgen mit dreien (cz.) — u. o. Herr johannes erzbischoff strigenensis (Esztergom) nennt man von granen (Gran) in vngern mit hundert vnd XXVI (alább: zweyhundert vnd XXVI) cz. — 136. l. Der hochwirdig bischofe Johannes Varadinensis (Nagyvárad) cz. — 139. l. Dominus Vernandus episcopus Albensis (Gyula-Fejérvár) cz. — 146. l.: Von der hohen schul zu Sundens (így Budens, Buda helyett) in vnger gelegen. Die kament mitt dem erzbischoff von Gran: Lamperthus bropst czu ofen lerer götliches rechten. Symon Clostein meyster in der erczney (alább még egyszer). Dns heinricus ppositus pudensis doctor in theologia. Matheus de dier-nach. Thomas de wissenburg. Dadeus de vito mercato (mind cz. nélkül). Nicolaus bisznaw (cz) beyd doctor decretorum. — 150 l. Thomas thumherr strigoniensis (cz. n.) — u. o. Dominicus custor (így!) waradiensis (cz. n.) — u. o. Johannes schlicnicz von ofen (cz. n.) — 152 l. Matheus lerer der geistlichen recht vnd götlicher kunst. — Thomas lerer geistl. recht. Andreas maister der siben freyen kunst. Nicolaus szintúgy (mind cz. n.) Die vier warend bey dem erzbischoff Strigonensis in vngern — 160 l. Thomas abbt de sancta trinitate in vngern was auch zu Costencz in der statt mit zwelff personen. (cz. n.) Franciscus abbt zu Cappurna (?) in vngern stb. mt. előbb. H. von albon abbt czu den siben bürgen in vngern. stb. mint előbb mit sechs personen. — 166 l.: Herr dominicus propst waradiensis ausz

vngern bey dem] erzbischoff von strigonensis. Herr Petrus propst Strigonensis ausz vngern bey stb. mint előbb. Herr Ladislaus propst sant Georgien stb... Herr Symon propst sant Wladislawi ausz vngern stb. 167 l. Graff Nicolaus groszgraff (alább: naterspan = nádor-ispán, Gara Miklós) zu vngern mit ccc personon. Graff nicolaus grosz graf zu vngern sein sun mit XL pers. Graff Stieber von Stiboricz (alább: 186 l. Scieborn von Scieborn herr am wag cz. és Scieber graff zu Scieborcz von plonczig vnd waiden in sibenburden ugyanazon cz.) in vngern. cz. n. Graff Pypo herr in vngern beyd mit sechzig pers. Graff philipp von Sorot ausz vngern mit XXX. pers. Graff Nicolaus von brun in vngern. Graff laszla von brun in vngern mit XXVI. pers. — 168 l. Graff johannes zu canise in vngern des erzbischoff czu strigonensis bruders sun. (Kanizsai János alább cz.) — 184 l. Herczog eberhard von der weiden (?) in vngern cz. — 185. l. Herczog peter von lindwach in vngern cz. — 186 l. Pypo graf zu themesiedis von mora hinder den siben burgen. (cz.) — 189 l. Graff jörg, thomas, albrecht von krawaczen (horvát) cz. — 191 l. Grauff Cünrat von bütsche in Westerreich. cz. — 225 l. 33 magyar (aus vngerland) nemes és szolga említettik, kik saját költségükön jöttek a zsinatra, a 229. levélen még 7. A zsinaton képviselt nyelvek közt: vngerisch. — 237. l. Von der stat Clusenburg in vnnger ein botschaffte mit sechs pfärdten. Ezeken kívül még a következő hazánkat érdeklő czimereket találjuk e műben: 121. l. Der heylig künig sant Stephan künig zu vnger, melynek koronás pajzsa egy veres mezőben mutatja a 3 zöld halmot a fehér ap. keresztrel, — u. o. Der heylig sant laudiszlaus ein künig zu vngern, melynek koronás pajzsa két részre osztva jobb felében kék mezőben 7 aranyzínű virágot, bal felében fehér mezőben a 4 veres folyamot. — 170 l. Das künigreich zu vnger alt und neü; ennek koronás pajzsa négy részre van osztva: felül jobbra a 4 folyam; balra a 3 halom a keresztrel; alul jobbra a 3 halom s balra a 4 folyam. — Col: Hie endet sich das Conciliumbuch geschehen zu Costencz — darin man vindet wie die herren gaystlich vnnnd weltlich ein geritten seind: vn mit wieuil personon — Auch ir wappen gemalet. vnd wie sy abgeschiden seynd. Auch die sachen die darinn geschehen seind hüpsch vnd gerecht. Gedruckt vnd volendt in der

keiserlichen stat Augspurg von Anthoni Sorg am afftermontag nach Egidy Do man zalt nach Cristi gepurt MCCCC vnd in dem LXXXIII. Jare.

Brunet, Graesse, Vogt említik és a felette ritka könyvek közé sorozzák (230 fk.). Graesse szerint e heraldikai tekintetben becses mű kézírata Kosztániczban őriztetik. ¹⁾

¹⁾ Ez ősnyomtatványt Panzer is felette ritka példánynak mondja. (Annalen der älteren deutschen Literatur I. 142 l.) De mind az ő, mind pedig a Hain, Ebert és Gemeiner által leírt példányokból az 1-ső levél hiányzik. Egy egészen teljes példányra, melyben az 1-ső levél is megvolna, bibliographiai segéd munkákban ekkorig még nem akadunk. Szerk.

Vegyes közlemények.

A M. N. Múzeum könyvtára, márczius havában, értékes oklevél gyűjteménnyel gyarapodott, melyet Torma Károly budapesti egyetemi tanár úrtól vásárolt meg. 544 darabból áll. A legrégebb 1293-ból való. Az iratok legnagyobb része a XVII. századból származik, és hazánk ezen korbéli történetének földelítéséhez nagyfontosságú kútforrásokat tartalmaz. Báthory Zsigmond és Gábor, Bethlen Gábor, a két Rákóczy György és az Apaffyak, úgy szintén tanácsosaik és portai követeik nagyszámú levelei mellett kiváló figyelmet érdemelnek a császári parancsnokok számos jelentései, melyeket Apaffy emberei fölfogtak és az erdélyi cancelláriához beküldöttek.

— Dr. Wattenbach Vilmos, a berlini egyetem hírneves paleographusa Csontos Jánost, lapunk főmunkatársát, ki neki a »Magyar Könyvszemlé«-ben megjelent »Külföldi mozgalom a Corvina-irodalom terén« és »Magyarországi könyvmásolók a XIV — XV. században« című értekezéseit német fordításban megküldötte, meleg hangon írt köszönő levéllel tüntette ki. Kiemeli, hogy a Corvináról szóló cikk kitünő szolgálatokat fog neki tenni, és a »Schriftwesen im Mittelalter« című munkája egy